

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertationem Moralem De Norma Actionum Humanarum
Indultu Facultatis Inclytae Philosophicae In Celeberrima
Academia Lipsiensi die VII. Maii Ann. MDCXCIIIX. H. L. Q.
C. sub Praesidio Dn. M. Joh. ...**

Lipsiae, 1698

§. XV

urn:nbn:de:bsz:31-102642

distribuat; & contra societas tacite à novo hoc membro paciscitur, ut pro commodis quæ percipiet, onera etiam ferat. Unde apparet, quod tacitum hoc pactum respectum habeat ad onera membri societatis in conferendis ipsi honoribus, & commoda in navandâ societati opera, ferendisquæ oneribus. Qui respectus, cum conferat inter se commoda & incommoda, & proinde non simplex sit, sed comparatus; inde est, quod in Justitia distributiva vulgò dicitur, attendi *Proportio Geometrica*; qui terminus, ut & *Proportionis Arithmetica*, ex *Mathesi ab Aristotele* petitus est, sequuto morem illorum temporum, quo ante cæteras disciplinas Mathematicis instruebatur animus; adeoque à notioribus jam antè perceptis ipse voces has desumebat. Verùm hodiè, cum is mos in contrarium ferè sit conversus; satius videtur, & magis pro captu discentium, omiſſis obscurioribus illis, adhibere terminos *proportionis comparatæ*, & *simplicis*, quod fecit *Pufendorf*. c. 1.

§. XIV.

Justitia particularis pro objecto habet itidem res & actiones in commercium venientes, sed *singularum*, in quo imprimis specifica ejus à distributiva differentia consistit. Hic ergo simpliciter habetur respectus inter rem & rem, vel inter rem & actionem; observanturque uti in distributiva particulæ: *toties, quoties*; ita hic particulæ: *tantum, quantum*. *Quantum tu mihi das, v.g. mercis, tantum tibi do pecunie*; & respectus hic simplex, ut supra dictum, aliàs vulgò audit *proportio arithmetica*. Uti enim in hac simplex est inter numerorum differentias æqualitas; in Geometrica autem comparata; ita hic inter rem & rem vel actionem etiam; quod, ut supra vidimus, in justitia distributiva secus. Ubi tamen observandum, quod, cum in Justitia commutativa simplex attendi dicitur æqualitas, id pro modo æstimationis moralis intelligendum sit, ubi exiguus defectus vel excessus non attenditur.

§. XV.

Et ad hanc etiam Justitiam commutativam non dubitamus referre *inſtigationem penarum*. Hæ enim cum infliguntur, rectè æstimationis delictis, utique simplex occurrit inter delictum & poenam æqualitas; neque ad personas respectus habetur. Quamvis enim ob

eadem delicta inæquales nonnunquam videantur infligi pœnæ; id tamen solummodò ita videtur, si pœnæ in se simpliciter seu, ut aliàs loqui solent, *abstractivè* considerentur. Quòd si verò deinde consideres pœnas *concretivè*, seu, ut certis subjectis inflictas, apparebit, uti delicta, ita & pœnas ob ea impositas simpliciter æquales esse. Hinc separandæ probè à se invicem sunt, æstimatio pœnarum & earundem inflictio. Illa involvit respectum personarum; hæc autem non involvit. Quòd sanè ita manifestum, ut mirari eos subeat, qui in diversas hïc partes secedunt. Nam ponamus idem delictum à Senatore & rustico commissum esse. Agitur jam de infligenda utriusque pœna. Quòd si igitur, consultatione factâ, deprehendatur pœna, quam tanti æstimaturus sit senator, quanti rusticus pœnam aliam, tum ob paritatem delictorum, pares etiam deprehensæ hæc pœnæ, & non minores aut majores infliguntur.

§. XVI.

Justitia opponitur *injustitia*, quæ proinde nihil aliud est, quàm *prava actionum ad personas applicatio, quæ jus earum perfectum violatur*. Injusta autem actio talis dicitur notissimo vocabulo *injuria*, quæ triplici modo inferri potest, prout jus alterius perfectum, triplici modo lædi potest. (1.) Quando recusat quis alteri, quod ipsi jure perfecto debebatur. Ut si rem depositam aut commodatò datam finito usu dominus repetat, & depositarius vel commodatarius nulla ex justa causa reddere recuset. Diximus autem studio, *quod jure perfecto debebatur*. Nam si ex obligatione *imperfecta* seu minus plena descendat debitum, utut non præstetur, non tamen injuria dici illata poterit. Ita quamvis stipem quis pauperi denegat, injuria tamen hoc dici non poterit, cum suo eam jure pauper postulare non potuerit; Utut certum sit, denegatione talis officii in jus naturæ peccari. Ais: si Jus N. talia officia præcipit, tribuet etiam alteri facultatem, seu jus illa exigendi, & debebuntur proinde ex obligatione perfectâ. R. Neg. nexum. Est enim ea horum debitorum natura, ut ex merâ humanitate, non metu pœnæ proficisci debeant. Quòd tamen exceptionem casibus duobus patitur. (1.) Si ultima necessitas subigat. (2.) Si officia hæc imperet is, qui imperandi nobis & vires, & justas rationes habet; Tum enim debebuntur ex obligatione